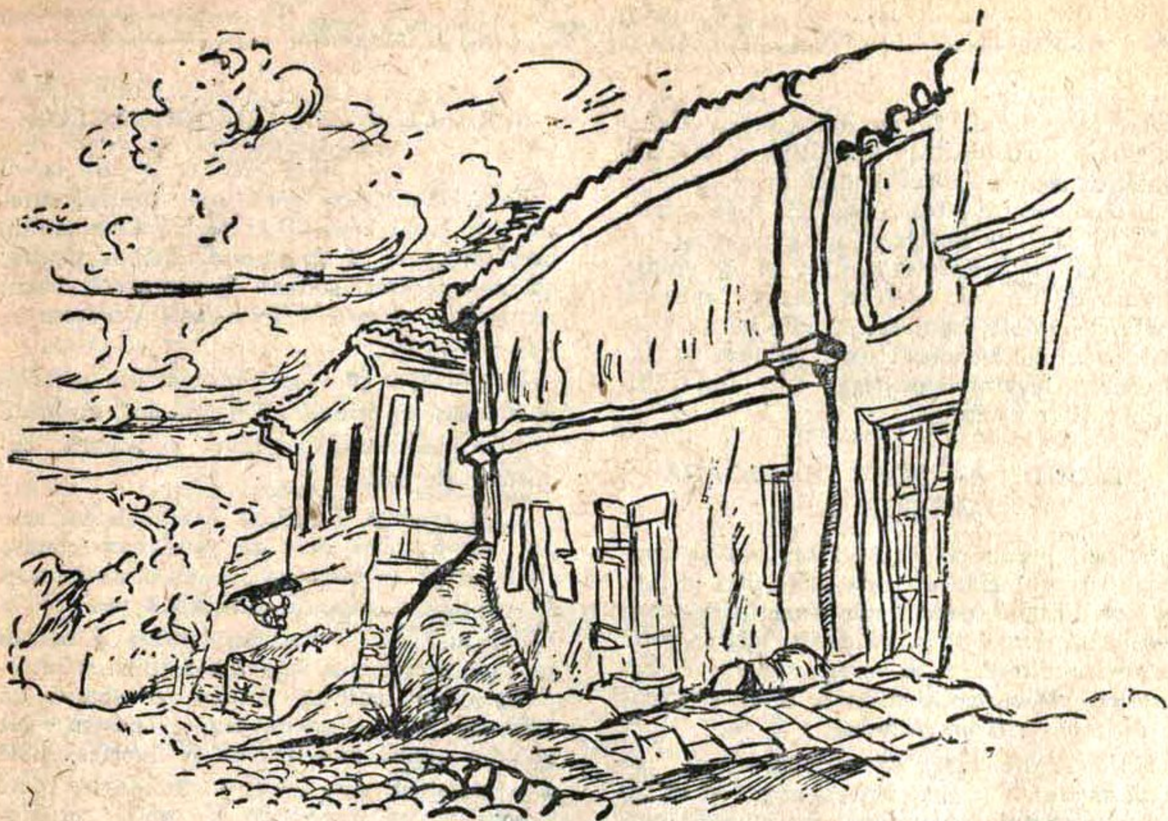

„Tragedia satelor și orașelor basarabene"

O călătorie făcută prin Basarabia în primele zile după desrobire. Durerea satelor noastre.

Din clipa isbucnirii războiului sfânt, ardeam de nerăbdare să revăd iarăşi meleagurile sfinte ale Moldovei dintre Prut şi Nistru.

Indată ce împrejurările au permis aceasta, am luat trenul ce duce spre Huşi, iar de aici cu autobuzul C. F. R.-ului am pornit spre cetatea suferinţelor românismului din Basarabia — Chişinău — nume ce cuprinde în sine întreaga tragedie a unui popor blând, liniştit şi credincios, peste care s'a năpustit — ca altădată — puhoiul barbar dela Răsărit care a ameninţat întotdeauna existenţa şi desvoltarea liberă a neamului nostru.

La trecerea podului dela Leuşeni, toţi pasagerii din maşină ne facem semnul crucii, mulţumind Celui Atotputernic pentrucă ne-a dat fericitul prilej să călcăm, printre primii, pe pământul scump al vechilor Basarabi, smuls din ghiarele bolşevismului distrugător de suflete, de oştile împărăteşti ale M. S. Regelui Mihai I şi ale Marelui Fuehrer, conduse la biruinţă de Mareşalul desrobitor de fraţi, Ion Antonescu, Conducătorul şi Innoitorul Statului Român.

Gândul tuturor ni se îndreaptă pios şi cu adâncă recunoştinţă spre eroii români şi germani căzuţi vitejeşte pe plaiurile scumpe ale Basarabiei noastre martire. Cu sufletul descătuşat, toţi îngenunchem lângă o

troiță basarabeană, implorând ajutorul Celui de Sus pentru biruința definitivă și cât mai grabnică asupra bolșevismului muribund.

Uitându-ne din fuga mașinei, spre satele, văile și șesurile noastre, un gând trist se strecoară în sufletele tuturor și cu inima strânsă de durere, privim satele aproape goale și holdele frumoase lucrate de harnicii moldoveni dintre care mulți au luat forțat, drumul adevăratei pribegii, spre împărăția înghețurilor vecinice.

PE UNDE AU FOST ODINIOARĂ HÂNCEȘTII...

Primul popas pe care-l facem cu autobuzul, în târgul Hâncești, ne pune față 'n față cu „civilizația" comunistă. Auzisem și cetisem până atunci în ziare despre distrugerile bolșevice din diferite orașe și târguri basarabene. Văzusem și diferite fotografii luate de reporterii de războiu.

Nu credeam însă, mărturisim sincer, ca totul să fie chiar așa cum era zugrăvit în diferite reportaje. Acum ne-am convins însă. Am văzut cu ochii noștri fărădelegile la care s'au dedat barbarii secolului XX.

Târgul Hâncești este distrus aproape complet de pe fața atotrăbdătorului pământ. Vestitul castel al lui Manuk bey — cu ornamentația și arta decorativă cunoscută, n'a scăpat nici el de urgia comunistă. Nu mai vorbim de alte distrugeri arhicunoscute. Unde și unde vedem câte o casă scăpată ca prin minune de pârjolul incendiului. Intrăm în una din acestea. Nimerim tocmai în casa părintelui Siminel, refugiat în țară. Dacă pereții sunt intacți, apoi interiorul prezintă un aspect cu totul jalnic. Majoritatea lucrurilor din casă lipsesc, ceeace a mai rămas a fost răvășit de bolșevici și alți răufăcători. Intr'un grajd din gospodăria părintelui, vedem „pompieria" sovietică, atât de rudimentară, că n'ai putea stinge cu ea nici grajdul în care este adăpostită. Ne oprim puțin în fața pivniței. Vedem o pisică roșiatică, speriată și sălbăticită și ea de grozăviile „roșiilor". E flămândă! O chemăm să-i dăm ceva de mâncare, dar cum aude strigătul nostru, fuge și mai speriată în adâncul beciului. Credea, probabil, că suntem tot cei de eri...

SPRE CETATEA SUFERINȚELOR ROMÂNEȘTI

Dela Hâncești o luăm spre centrul suferințelor basarabene. Din dealul Chișinăului, presărat cu vii și livezi, vedem în fața noastră un adevărat morman de ruine. Ne bucurăm că se zărește și Catedrala. Credeam că nu-i distrusă.

Intrăm apoi în oraș. Coborîm din autobuz și o luăm pe străzile Chișinăului trecând printre clădirile fumegânde și ruinele cunoscute de toți.

Este, credem, inutil să mai insistăm asupra adevăratelor acte de vandalism comise le bolșevici în satele și orașele basarabene și în special în capitala provinciei noastre, la Chișinău. Va trebui desfășurată o muncă într'adevăr titanică pentru refacerea și reclădirea atâtor edificii publice, construite cu munca și averea moldoveanului nostru. Ne gândim numai la frumoasa și istorica „Sală Eparhială" în care au fost sărbătorite toate evenimentele însemnate din viața provinciei dintre Prut și Nistru. De pe amvonul acestei săli s'a rostit, în decurs de 23 de ani de viață românească, atâtea adevăruri sfinte, pe care vremurile de robie bolșevică n'au putut să le întunece, nici să le înlăture din sufletele adevăraților români basarabeni, care au preferat refugiul, deportarea sau chiar moartea, nevoind să-și vândă convingerile și simțămintele pentru „un blid de linte", cum poate au încercat unii.

Ne gândim de asemenea la sfânta noastră mitropolie profanată și apoi distrusă de cei ce-au crezut și poate mai cred și acum că lutul se poate împotrivi spiritului.

Ce să mai vorbim de monumentala Catedrală, incendiată de „tovarășii" de totdeauna ai bolșevicilor — evreii — care dând foc celui mai însemnat locaș de credință creștinească din oraș, au crezut că vor scăpa de focul ucigător al iadului. Acest „foc" se pare c'au început să-l simtă chiar aici pe pământ.

Ne consolăm totuși că măcar zidurile și o parte din icoane au rămas întregi. Intr'unul din cele trei altare ale Soborului se pot oficia chiar sfintele slujbe.

IN CATEDRALA DIN CHIŞINAU...

In dimineaţa zilei de 1 August 1941, când ne-am dus să vizităm acest sfânt lăcaş al Domnului şi să ne închinăm Celui de Sus pentru marea Lui milostenie, am găsit la datorie, slujind Domnului, pe părintele Vladimir Burjacovschi, consilier referent la secţia administrativă a Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Chişinăului. P. C. Sa, împreună cu alţi venerabili părinţi ca Păr. Vasile Gumă, Th. Chişcă, Păr. ier. Iacob şi atâţia alţii, — n'au încetat o clipă de a propovădui adevărurile religiei creştine, întreţinând vie flacăra credinţei noastre strămoşeşti în sufletele credincioşilor din Chişinău.

Când s'a ridicat din faţa sfântului prestol, înaintea căruia îl găsisem îngenunchiat în momentul când am intrat în sfântul altar, aproape că nu-l mai recunoşteam, atât de mult slăbise din cauza atmosferei insuportabile în care a fost nevoit să-şi facă datoria.

Intrucât slujba religioasă nu începuse încă, am intrat în vorbă cu P. C. Sa întrebându-l cum a dus-o sub regimul bolşevic.

— „Nu găsesc cuvinte prin care-aşi putea să zugrăvesc teroarea acestui regim şi suferinţele îndurate de cei ce n'au voit să abdice o clipă dela învăţătura Mântuitorului.

Metodele diabolice folosite de comunişti în propaganda lor antireligioasă şi şicanele făcute slujitorilor altarelor, dovedesc îndeajuns lipsa de orice scrupul moral şi de ori ce conştiinţă a adepţilor", — ne-a declarat P. C. Sa.

BĂTRÂNII ŞI BOLNAVII DELA AZILUL AL. NEVSCHI, ALUNGAŢI DE BOLŞEVICI

Mi-a povestit apoi cum a fost închisă de aceştia biserica azilului „Alexandru Nevschi" unde slujea P. C. Sa.

— „Nici hainele mele nu m'au lăsat să le iau din altar", — mi-a declarat cu glasul aproape stins. „Au alungat bătrânii şi bolnavii din azil aducând în loc soldaţi de-ai lor. Mi-au închis apoi biserica pe motiv că la ei ostaşii nu pot să stea lângă biserică.

Creştini adevăraţi, enoriaşii mei priveau cu tristeţe la ceea ce făceau comuniştii. Numai evreii se bucurau", — ne spune P. C. Sa.

Sosind ceasul oficierii Sfintei Liturghii am curmat convorbirea pentru a înălţa rugi fierbinţi Bunului Dumnezeu, care, după un an de grea încercare, ne-a redat, prin jertfa atâtor eroi, ţinuturile cotropite de vrăjmaşii noştri şi ai Lui.

Ieşind din altar, ne oprim puţin în mijlocul Soborului şi ne uităm la credincioşii ce se roagă. Toţi sunt cu feţele supte, cu ochii plânşi, cu hainele învechite, unii neavând nici încălţăminte în picioare. Cu toate că era zi de lucru, totuşi erau aici destui credincioşi, în deosebi femei, care veniseră să se roage în Catedrala oraşului distrus.

SPRE LOCALUL FACULTĂŢII DE TEOLOGIE

De aci o luăm spre localul Facultăţii de Teologie, aşezământ de înaltă cultură teologică la care s'au adăpat atâţia tineri basarabeni şi din restul ţării, dintre care mulţi vor trebui să treacă Nistrul, spre a duce lumina şi mângâierea credinţei creştine şi la fraţii noştri transnistrieni, care ne aşteaptă cu braţele deschise. Dacă partea dinspre Alexandru cel Bun şi colţul dinspre str. Mareşal Prezan (fostă Gogol), este distrusă, apoi clădirea situată spre str. Regele Ferdinand unde se ţineau cursurile, precum şi majoritatea clădirilor situate spre str. Mareşal Prezan, au rămas întregi.

Intrând în curtea acestei instituţii, am căutat înainte de toate să văd ce a mai rămas din bogata bibliotecă. Ne îndreptăm spre sala de cetire a bibliotecii. Un miros extrem de greu ne-a făcut să ne reţinem respiraţia şi să ne dăm îndărăt. Am intrat totuşi în sala frumoasei biblioteci, găsind, în locul miilor de volume ale fostei biblioteci a Fa-

cultăţii, o mulţime de cărţi de propagandă comunistă, în limba rusă şi germană.

Am văzut de asemenea mai multe tablouri

de-ale conducătorilor politici ai Rusiei bolşevice, aruncate pe jos şi stricate.

N'am găsit nicio carte din vestita bibliotecă a fostei Facultăţi de Teologie. După spusele unui cunoscut, rămas la Chişinău, s'ar fi găsit o parte din această bibliotecă în subsolul unei alte instituţii publice.

LA MUZEUL ANTI-RELIGIOS

De aici o luăm pe alte străzi ale oraşului, îndreptându-ne spre fostul local al liceului „Regina Maria". Auzisem dela un confrate întru ale scrisului că bolşevicii au organizat în capela acestui liceu un muzeu anti-religios.

Prin bunăvoinţa părintelui Vasile Ţepordei, fost profesor de religie la această şcoală, căruia autorităţile noastre i-au dat în seamă muzeul şi averea capelei, am putut vizita acest început de muzeu anti-religios.

Conducerea muzeului îşi instalase biuroul chiar în altarul bisericii. Sf. Prestol servea de masă şi birou. Icoanele de pe pereţii lăturalnici au fost ridicate. Cele dela iconostas n'au dovedit încă să le ridice.

Pe ambii pereţi din mijlocul bisericii bolşevicii au aranjat în ordine numerică, multe fotografii reprezentând origina omului din maimuţă. Explicaţiile nu erau însă deloc ştiinţifice. Multe scene şi fapte din viaţa Mântuitorului erau interpretate fals.

Prin aceste metode voiau bezbojnicii să alunge pe Dumnezeu din sufletul omului. N'au reuşit însă, precum n'au putut reuşi odinioară nici împăraţii păgâni prin cunoscutele lor persecuţii, reeditate în veacul nostru de cei ce reprezintă stăpânirea satanică pe pământ — bolşevicii.

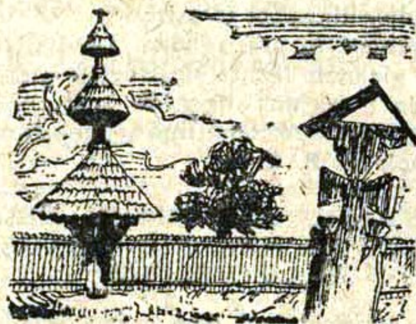
Multe am avea de scris despre oraşul ruinelor basarabene — Chişinău.

N'o facem însă, întrucât au fost alţii mai harnici decât noi şi ne-au luat-o înainte.

SPRE ORHEIUL RĂZEŞILOR MARELUI ŞTEFAN

Din capitala provinciei noastre, am pornit cu autobuzul C.F.R. pe şoseaua ce duce prin Peresecina, spre Orheiul răzeşilor şi mazililor Marelui Ştefan. Pe drum aceiaşi privelişte tristă: sate depopulate, gospodării distruse, oameni cu feţe supte, cu ochii plânşi, cu mâna streaşină privind în zare, aşteptând să se întoarcă din împărăţia necunoscutului, cei ce-au fost ridicaţi cu sila în miez de noapte. Puţinii locuitori pe care-i vedem pe câmp, unde şi unde, se uită lung la noi, până ce maşina se pierde în dosul dealurilor. Pe feţele lor citeşti întreaga tragedie a unui popor, peste care, numai într'un an de zile, au trecut atâtea: retragerea armatei noastre în vara de mare tristeţe, a anului de răsluirea Basarabiei 1940, — intrarea sgomotoasă a trupelor bolşevice, luptele din vara anului 1941 pentru desrobirea pământului sfânt, fuga soldaţilor roşii şi, în sfârşit, ziua biruinţei noastre — intrarea armatelor desrobitoare. Toate acestea au avut urmări însemnate în istoria satelor şi târgurilor basarabene.

Plictiseala şi căldura din maşină ne sufocă. Pasagerii tac aproape toţi. Se tem să vorbească. Sunt timizi şi simt o inferioritate faţă de cei ce s'au refugiat în ţara rămasă liberă, de unde a pornit şi desrobirea lor. Reuşesc totuşi să obţin unele lucruri interesante dela un fost învăţător, din comuna Leuşeni, jud. Orhei, care venise la Chişinău, în interes familiar.

Il cheamă Șiroianu Petru. Cu toate că nu are nici 50 de ani, totuși pare bătrân. „Am îmbătrânit sub bolșevicii iștia — ne spune d-sa. Am stat patru luni la închisoare pentrucă n'am vrut să ocup post la ei. Toată vremea am umblat fugar, până a dat Cel de Sus să fim desrobiți".

REPATRIAȚII. — SPIONI ROMANI

Sunt cunoscute de toți împrejurările în care a fost „cedată" Basarabia. Bolșevicii n'au voit să respecte convenția încheiată. Din această cauză, precum și din diferite alte pricini, mulți români basarabeni nu s'au putut refugia la vreme.

Le mai rămăsese totuși o cale de a veni în țara românească liberă: calea repatrierii.

„Dacă Statul Român — ne spune învățătorul Petru Șiroianu, — a arătat toată bunăvoința nu numai față de românii basarabeni, dar chiar față de cei străini, aprobându-le intrarea în România, nu tot așa au făcut comuniștii cu românii basarabeni ce voiau să se repatrieze.

Greutățile și șicanele făcute de ei sunt nenumărate.

In primul rând puteau pleca cei ce aveau casă la Chișinău.

Aceștia erau bucuroși să le-o dea bolșevicilor, numai ca să fie trecuți pe lista de repatriere.

Plecau apoi cei ce aveau bani mulți și în special cei cu bijuterii, aur, etc., pe care le făceau „cadouri" N.K.V.D.-iștilor.

In sfârșit obțineau aprobarea și unii care-și luau unele angajamente față de Statul rus, ne spune un alt călător, care trăgea cu urechia la convorbirea noastră.

Cei ce n'aveau nici, case nici aur, nici nu voiau să-și ia anumite obligații, nu prea aveau speranță să vadă Țara, și cei mai mulți nici n'au văzut-o. Au trebuit să umble fugari, prin sate și orașe, pentru a nu fi prinși de bolșevici.

Aceștia erau considerați spioni români. Lor nu li se elibera pașaportul necesar pentru a putea locui la Chișinău.

EXERCITAREA DE PRESIUNI ASUPRA REPATRIAȚILOR

Agenții N. K. V. D.-ului exercitau mari presiuni asupra celor ce voiau să se repatrieze. Pe unii îi amenințau cu deportarea, iar altora le promiteau diferite posturi.

Cei ce n'au acceptat posturi la bolșevici, au fost nevoiți să-și vândă la „talcioc" toată agoniseala lor de o viață întreagă, pentru a-și întreține existența.

In deosebi erau căutate bijuteriile, ceasurile, samovarele, etc.

Am vândut aproape tot ce-am avut — ne spune d. înv. Șiroianu — dar nu-mi pare rău; bine că am fost salvați, și încă la timp".

Convorbirea noastră cu învățătorul Petru Șiroianu a continuat aproape tot drumul. Tovarășul meu de drum, la început, nu răspundea decât la întrebările ce i le puneam. După câtva timp însă, povestirile curgeau fără întrerupere ca ale unui om ce simte nevoia unei descărcări sufletești. Mi-a descris pe larg tratamentul la care a fost supus timp de 4 luni, cât a stat la închisoare, fiind arestat pe motiv că a refuzat să funcționeze în învățământul bolșevic.

„AM SĂ TE UCID, DACĂ VREI SĂ PLECI IN ROMÂNIA"

Tratamentul la care erau supuși deținuții moldoveni arestați de bolșevici, este greu de redat în câteva cuvinte. Arestările se făceau de obicei noaptea, între orele 11—3 dimineața. Ziua puteai să scapi mai ușor, dacă aveai unde te ascunde. Majoritatea intelectualilor români din Basarabia care nu voise să pactizeze cu bolșevicii, se așteptau din zi în zi să fie arestați. Din această cauză unii nici nu dormeau acasă. Cei mai mulți, așteptându-se din moment în moment să fie „vizitați" și apoi ridicați de agenții N. K. V. D.-ului, sufereau de insomnie. Odihna și somnul nu se mai lipeau de ei. In nopțile acestea albe, care păreau nesfârșite, gândurile lor se întorceau cu drag la vremurile de înainte de ocupație, când munca și viața omului erau respectate.

Sub impresia întunericului nopții și a nesiguranței zilei de mâine, prin mintea și imaginația lor se perindau atâtea gânduri negre, încât câte odată invidiau liniștea celor din morminte.

Persoanele urmărite de Soviete, care nu reușeau să se ascundă într'un loc mai sigur, erau ridicate, așa cum se găseau, oricât de sumar ar fi fost îmbrăcate. Aceasta îi făcea

pe unii să stea toată noaptea îmbrăcați.

Când cei ai casei întrebau unde îl duc pe cel arestat li se răspundea să nu poarte grijă de aceasta. Vizitele rudelor sau prietenilor celor deținuți erau interzise cu desăvârșire. De asemenea nu se dădea nicio relație asupra situației celor arestați. Cu toate că li se spunea acestora din urmă, că pot primi de-acasă schimburile necesare, bani și îmbrăcăminte de cele mai multe ori însă acestea nu ajungeau la ei.

Hrana de aici, dacă se putea vorbi de ea, era aproape inexistentă.

Rația zilnică era alcătuită dintr'o bucățică de pâine și puțină apă.

Presiunile la care erau supuși deținuții întrec în grozăvie orice închipuire. Invățătorul despre care vorbim mai sus ne-a declarat că într'o noapte, pe când se afla în subsolul închisorii din Chișinău, i-a apărut în față un agent comunist dela N. K. V. D.

Cu toate că în celulă era întuneric, totuși se putea desluși fața acestuia și arma pe care o ținea în mână. M'a întrebat, dece am fost arestat.

I-am răspuns c'am vrut să plec în România. Indată chipul lui a luat înfățișarea unei fiare întărîtate, gata să-și sfâșie prada în bucăți. Arma pe care o ținea în mână a îndreptat-o printr'un gest nervos asupra mea, strigând că mă împușcă dacă voiu mai spune că voesc să plec în România.

După patru luni de închisoare, făcută în asemenea condițiuni, mi-au dat drumul, bucurându-mă de aci înainte de un soi de „libertate" ce nu se găsește decât în Rusia Sovietică. Orice mișcare a mea era controlată. Așteptam să fiu din nou arestat. A dat Dumnezeu însă și-a isbucnit răsboiul.

L-am întrebat apoi ce-au făcut bolșevicii cu cei înscriși pentru repatriere după isbucnirea răsboiului.

— „Mărturisesc, sincer, spune el, — momentul acela a fost o adevărată descărcare sufletească pentru toți. Deși ne temeam să nu fim prinși și arestați din moment în moment, totuși bucuria noastră era nespus de mare.

Ne simțeam salvați. Intrucât bolșevicii începuse să facă arestări printre cei înscriși la repatriere, foarte multe familii s'au împrăștiat ca potârnichile, prin satele din împrejurimile Chișinăului, mulți plecând în comunele lor. Un grup de circa 500 de familii s'a ascuns la Durlești, o comună din apropierea Chișinăului. Ziua stăteau în sat, iar noaptea se ascundeau prin râpi, livezi și în deosebi în pădurea de lângă sat.

Așa au trăit trei săptămâni de zile, până când armata română a intrat victorioasă în orașul suferințelor noastre", — continuă d-sa.

NOAPTEA SF. BARTHOLOMEU

Și basarabenii noștri au trăit aevea o noapte a Sfântului Bartholomeu.

E vorba de noaptea de 12 spre 13 Iunie 1941, când au fost deportate de bolșevici, câteva zeci de mii de familii de moldoveni. Au fost deportați mai ales intelectualii care s'au manifestat, câtuși de puțin în lupta pentru crezul național românesc, precum și mulți dintre cei înscriși la repatriere. De asemenea au fost ridicați foarte mulți gospodari moldoveni, dintre cei mai înstăriți. Toți aceștia au fost îmbarcați în vagoane de vite și transportați în interiorul Rusiei, spre împărăția veșnicului îngheț.

Nu știm dacă sunt cuvinte care să poată zugrăvi durerea, jalea și sfâșierea sufletească a celor ce au fost siliți să-și părăsească în grabă glia strămoșească și mormintele părinților și strămoșilor lor. Moldoveanu P. Crăciun, din satul Leușeni, județul Orhei, mușca pământul cu dinții, în momentul când agenții bolșevici s'au dus să-l ridice. Credea sărmanul că în felul acesta nu va putea fi deslipit de brazda lui sfântă. In același timp își sfâșia hainele de pe el, strigând cât îl ținea gura. „Unde mă duceți, unde mă duceți. Fie-vă milă de copilașii mei". Agenții bolșevici însă, cu inimă de piatră ca a celor mai sălbatece fiare, rânjeau satanic și nici nu voiau să asculte strigătul desnădăjduitului țăran.

VREAU SĂ MOR PE BUCĂȚICA MEA DE PĂMÂNT

Un alt țăran basarabean, harnic și priceput, care și-a ridicat prin muncă o frumoasă gospodărie, țipa în gura mare, în momentul când hienele cu chip de om au venit să-l deporteze: „Luați-mi totul. Vă dau întreaga avere, luați-mi și viața dacă vreți,

dar lăsați-mă să mor pe bucățica mea de pământ.

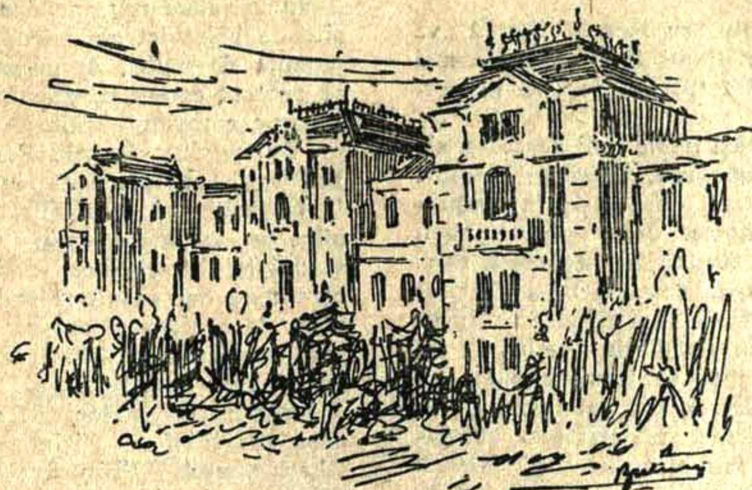
Aici m'am născut, aici am trăit 30 de ani, aici mi-am petrecut copilăria.

Unde vreți să mă duceți acum?"

Sărmanul țăran se bătea cu capul de pământ, își rupea hainele vechi și peticite, în care era îmbrăcat, implorând milă unor bestii pe fața și în ochii cărora nu se vedea măcar un gest de compătimire. L-au ridicat cu forța, l-au suit într'un camion, ducându-l la gara Chișinăului, pentru a fi urcat ca vitele, într'un vagon de marfă.

EMIGRANȚI DE BUNĂ VOE

Foarte mulți dintre românii basarabeni deportați de bolșevici în interiorul Rusiei, au murit pe drum, unii de foame, iar alții din cauza atmosferii și a aerului insuportabil din vagon. Ușile vagoanelor în care erau îmbarcați deportații, au fost bătute în cuie, rămânând pentru aerisire o ferăstruică foarte mică. Nimeni nu avea voie să coboare măcar un minut din vagoane. Pe aceste vagoane închise aproape ermetic și care duceau cu ele atâta jale, bolșevicii au pus tăblițe cu inscripția „Emigranți de bună voie".

Jalea din interiorul vagoanelor era de neînchipuit. Trecătorii care întâmplător se aflau la gară, în momentul când trenul trecea cu „emigranții de bună voie", povestesc lucruri atât de grozave, încât rămâi înmărmurit. Deportații erau socotiți de cei ce avusese norocul să scape de urgia comunistă, ca niște oameni îngropați de vii. Trenul cu deportați părea într'adevăr un mormânt uriaș, cu zeci de mii de oameni sortiți pieirii. In unele gări bolșevicii aveau grijă să desfacă ușile și să scoată morți.

Cu acest prilej erau scoase zeci de cadavre, mai ales de copii asfixiați din pricina aerului supraîncărcat din vagon.

Mamele lor priviau, sfâșiate de durere și fără nicio putere, drama deslipirii copiilor dela sânul lor în împrejurări așa de tragice. Multe din ele dădeau semne de nebunie și cereau să fie scoase deodată cu copiii lor..

Un tânăr moldovean, care a scăpat dintr'un colhoz din Ucraina, unde a fost dus cu forța de comuniști, ne-a declarat că a văzut garnituri de trenuri cu deportați basarabeni, trase pe linii moarte.

Soarta lor este dintre cele mai triste.

După aproape o oră de mers, facem cu toții un mic popas la marginea satului răzășesc Peresecina-Orhei, comună cu peste 3000 de gospodari bine înstăriți.

Peresecina este un sat „prin excelență" răzășesc. După cum se știe, aceste sate își au trăsăturile lor caracteristice: ogrăzi largi, împrejmuite cu garduri înalte, cu porți mari și frumos ornamentate. In interiorul curții aproape fiecare gospodar are două case de locuit: una pentru traiul zilnic și alta de proporții mai mari, împodobită cu tot ce are gospodarul mai de preț — rezervată mai mult pentru oaspeți. Incăperile din această casă erau îmbrăcate cu vestitele covoare basarabene, cu teancuri întregi de perne și cu valuri de țesături, aranjate meșteșugit, ce părea că ai în față o adevărată expoziție. Când vine vreun musafir mai „spălățel", răzeșul basarabean, cu ospitalitatea-i cunoscută, mândru de situația lui, având în permanență conștiința originii lui nobile, moștenită din tată în fiu încă din timpul Marelui Ștefan, îl primește în această casă. Nu mai vorbim de alte „acareturi", ce se mai găseau în curte, aranjate pe delături, ca ma-

gazii sâsăesc pentru porumb, grajduri pentru vite, pătule pentru păsări, etc.

Ogrăzile acestea răzășești erau străjuite de câini vrednici și bine întreținuți, care nu te lăsau să intri în curte, cu una cu două.

Anul de stăpânire bolșevică le-a schimbat într'atât aspectul, încât ai impresia că te găsești în fața unei vechi și temeinice așezări omenești pustiite astăzi de un puternic uragan.

Viața ce pulsa aci ca într'un adevărat furnicar, a dispărut ca prin farmec. Multe gospodării sunt cu totul pustiite. Altele distruse parțial sau total.

Ocupația comunistă a înrâurit mult și asupra sufletului răzășului basarabean, care nu mai pare așa de comunicativ și mândru ca mai înainte.

Desigur că încetul cu încetul timpul va tămădui rănile sufletești lăsate de cea mai haină stăpânire și totul va reintra în normal.

Vor rămânea totuși unele răni deschise, ale atâtor familii basarabene, ai căror membri au fost ridicați și deportați în împrejurări atât de tragice. Nici peresecinenii noștri nu au fost scutiți de asemenea răni. Un țăran din această comună ne-a declarat că agenții N. K. V. D.-ului dăduse ordin ca 75 de procente din populația satului să fie ridicată, pentru ca să se termine odată cu „culacii" de aici. Evreii din sat însă au răspuns că în Peresecina, majoritatea sdrobitoare a populației este alcătuită din „culaci", așa că ar trebui ridicați în masă toți gospodarii.

Autoritățile comuniste din Chișinău proiectaseră atunci să ridice treptat tot satul, spre a nu mai rămânea nici urmă de „culac".

Planul lor diabolic însă n'a putut fi realizat, întrucât a isbucnit războiul desrobitor de frați, și bolșevicii au fost bucuroși să scape cu fuga, fără să se mai gândească la altceva...

Din valea Peresecinei, urcăm încet dealul presărat cu renumitele podgorii, — rămase în paragină, deoarece majoritatea au rămas nelucrate, — și ne îndreptăm spre vestiții codri ai Orheiului.

Intrerupem, din când în când, convorbirea cu prietenii de drum, care-și deschiseseră acum inimile și suferințele, pentru a admira peisajul din vecinătatea șoselei ce șerpuește printre giganticii stejari orheieni.

Ajunși în inima frumoșilor codri ai Orheiului, pe care i-am străbătut de atâtea ori, n'am putut merge mai departe, fără a face un mic popas la umbra falnicilor stejari, înfrățiți din nou cu stăpânitorii lor de veacuri.

După câteva minute pornim mai departe, ajungând în satul Slobozia Doamnei, o suburbie a orașului Orhei legată de oraș cu cele trei poduri de peste Răut, ce se aflau în reparație.

Din această cauză am fost nevoiți să ocolim puțin spre dreapta, trecând pe alt pod, refăcut de autoritățile civile și militare ale Orheiului, pentru a intra în oraș.

Nu insistăm asupra distrugerilor săvârșite de bolșevici aici, deoarece ele sunt cunoscute de mulți. Amintim doar în treacăt că centrul comercial al orașului este distrus aproape complet. Majoritatea clădirilor de pe Bulevardul Regele Ferdinand și I. C. Brătianu sunt prefăcute în ruine. Bisericile însă, școlile și localurile instituțiilor publice au scăpat ca prin minune, datorită vredniciei locuitorilor moldoveni de aici care n'au dat ascultare îndemnurilor comuniste de a distruge orașul, ci s'au ridicat ca unul împotriva răufăcătorilor străini ce căutau să lase numai ruine.

Amintim aci la loc de cinste, că grație prea cucernicilor părinți Radion Piescu, Gherbanovschi, Filip Svetlov, diacon Paul Tomescu și Alexandru Svetlov, s'au oficiat în fiecare Duminică și sărbătoare, sfintele slujbe în catedrala din Orheiu, întreținându-se în felul acesta vie flacăra credinței strămoșești în sufletele moldovenilor.

Intrucât nu reușim în după amiaza zilei de 1 August, când am ajuns la Orhei, să vizităm întreg orașul pentru a vedea la fața locului distrugerile bolșevice și ale tovarășilor acestora-evrei, — am fost nevoiți să rămânem o noapte aci, pentru a vizita dimineața restul orașului.

Neexistând niciun hotel, am fost găzduiți de un tânăr moldovean dela periferia orașului, care ne-a primit cu toată bunăvoința.

Intrând în vorbă cu el, am aflat că tatăl acestuia, Sava Ispas, fusese deportat de bolșevici, împreună cu soția și doi copii în

Siberia, cu câteva zile înainte de isbucnirea războiului. Intâmplarea a făcut că o parte din membrii acestei familii să fie plecată în altă localitate, scăpând astfel de deportare. Durerea din această casă era mare. Toţi trăiau cu speranţa că cei deportaţi se vor întoarce în curând, întrucât unii din cei ridicaţi reuşiseră să revină la căminele lor, fiind salvaţi, în drum, de trupele eliberatoare.

Din spusele locuitorilor de pe aici, am aflat că agenţii bolşevici au ridicat şi din oraş, aproape o sută de familii. Dăm mai jos numele câtorva: Croitoru, fost senator de Orhei; Sveţ şi Sbârnea, foşti diriginţi ai oficiului poştal; Ucrainţev, fost contabil, Movilă, şeful gardienilor publici, ing. Chiriţă, Diacon Bucunovschi, învăţătorul Andrei Sârbu cu soţia şi doi copii şi mulţi alţii, ale căror nume nu le cunoaştem.

Deasemenea au fost ridicate numeroase familii din satele orheene.

ATITUDINEA INCALIFICABILĂ A EVREILOR FAŢĂ DE BISERICĂ

In continuare, locuitorul S. Ispas ne descrie atitudinea evreilor faţă de sfânta biserică.

Ura şi prigoana bolşevicilor împotriva sfintei noastre biserici au mers atât de departe, încât în multe sate credincioşii nu au putut participa nici la slujba religioasă din ziua Invierii Domnului.

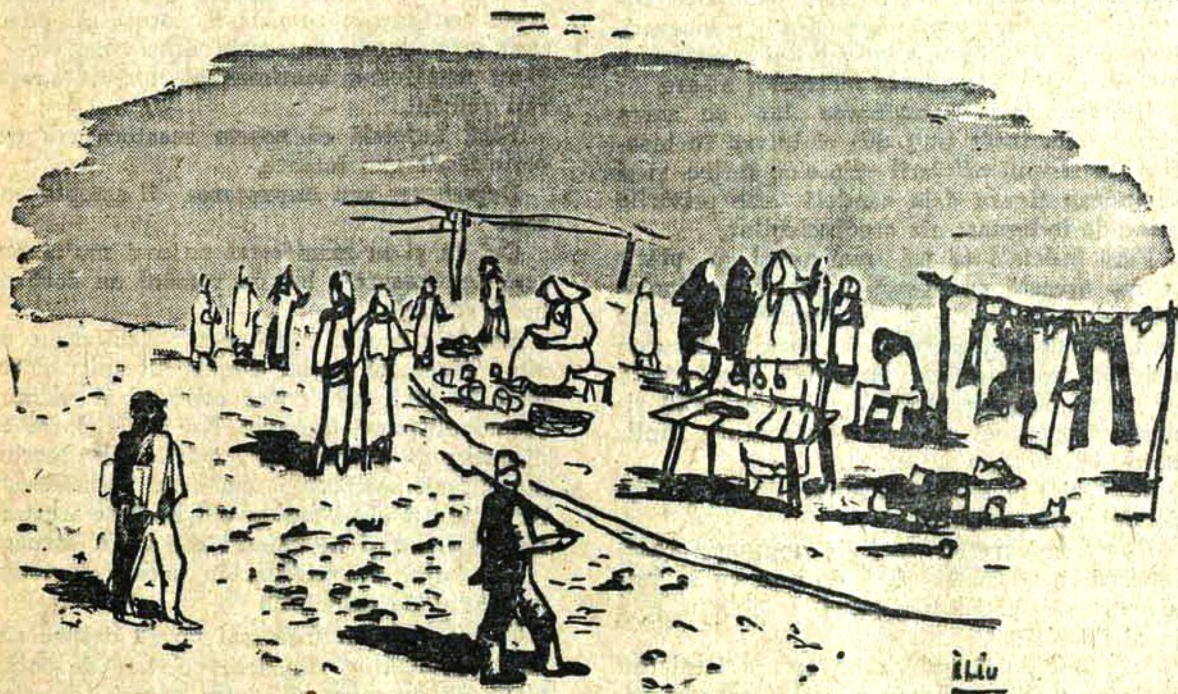
Autorităţile bolşevice, pentru a împiedica participarea creştinilor la sfânta slujbă a Invierii, i-au scos la lucru chiar în prima zi de Paşti.

Au fost sate ai căror locuitori s'au opus în massă împotriva acestei măsuri, luată de agenţii bolşevici.

Cuvântul, de multe ori hotărîtor, în ceea ce priveşte participarea credincioşilor la sfintele slujbe, îl avea comitetul sătesc respectiv.

De aceea în comunele unde membrii comitetului erau buni creştini, cum s'a întâmplat — după declaraţiile unui ţăran — de exemplu, la Popeştii de Jos-Soroca, populaţia s'a bucurat oarecum de o mai mare libertate în ceea ce priveşte „dreptul" de a se închina Domnului.

Populaţia basarabeană, cu unele excepţii, s'a comportat creştineşte faţă de sfintele lăcaşuri, cei mai mulţi loc ori contribuind benevol la acoperirea impozitelor excesive la

care au fost impuși preoții ce voiau să oficieze sfintele slujbe. Și acum ca și în primele zile ale erei creștine, cei ce au umplut paharul suferințelor creștinești au fost tot evreii. Aceștia dădeau autorităților comuniste sugestii în legătură cu buna reușită a propagandei antireligioase.

Dușmanii de totdeauna ai lui Christ, Cel răstignit de ei, nu s'au oprit numai la diverse sugestii și denunțuri, făcute în deo-

sebi împotriva funcționarilor publici ce voiau să ia parte la sfintele slujbe, ci n'au pierdut nici un prilej pentru a-și vărsa toată ura lor acumulată de veacuri împotriva Bisericii creștine profanând sfintele locașuri, insultând slujitorii altarului și proferând diferite injurii la adresa lucrurilor sfinte.

Indrăzneala și nerușinarea lor au mers până acolo, încât unii din ei intrau în biserică, în timpul oficierii sfintelor slujbe, și-și aprindeau țigara dela candelă sub privirile pline de indignare ale credincioșilor.

Fără îndoială că cei mai mulți au plătit scump această cutezanță, întrucât credincioșii noștri, cu toate că se expuneau la mari pericole, deoarece evreii îi puteau denunța oricând autorităților bolșevice, punându-le în seamă diferite fapte — nu odată s'au ridicat împotriva acestor profanatori, aplicându-le corecția cuvenită.

Aceeași ură au manifestat-o evreii și față de populația creștină.

Purtarea evreilor față de populația basarabeană, în deosebi față de acei ce se manifestaseră pe tărâm național și creștin, este incalificabilă.

In afară de faptul că ei se îndeletniceau cu denunțurile cunoscute, mai făceau și diferite presiuni asupra conștiinței românilor basarabeni, silindu-i să comită unele acte în favoarea bolșevismului. Astfel niște orheeni ne-au declarat că în momentul intrării trupelor bolșevice în Orhei, evreii îndemnau populația să strige „ura", exprimându-și, în felul acesta, sentimentele lor de „bucurie" față de întronarea regimului bolșevic.

De astfel de metode se foloseau și bolșevicii localnici. Aceștia obligau pe locuitori să defileze și să manifesteze pentru „tovarășul" Stalin și armata roșie, cu prilejul zilelor însemnate din vieața regimului bolșevic.

Evreii se strecurau printre rândurile mulțimii, îndemnând-o să strige „ura". Cine nu voia era amenințat cu deportarea.

— Chiar mie mi-a spus un jidan în ziua de 1 Mai să strig „ura", căci altfel mă trimite în Siberia, — îmi spune un moldovean, îmbătrânit de vreme și de ani din orașul Orhei.

— Și am strigat că n'am avut ce face, continuă el.

ROADELE ȘCOALEI ROMANEȘTI

Cu toată teroarea exercitată de agenții N. K. V. D.-ului, asupra celor bănuiți că nutresc sentimente românești, totuși nu odată unii intelectuali, îndeosebi dintre cei tineri, și-au manifestat sentimentele lor de adevărați români.

Fără îndoială că soarta acestora era pecetluită de mai înainte.

Deportarea sau împușcarea îi aștepta pe toți.

Cei ce și-au manifestat cu mai multă putere sentimentele lor de români au fost tinerii școlari.

Roadele școalei românești s'au văzut de aici. Tineretul școlar educat în spiritul iubirii de țară, nu putea concepe și admite cosmopolitismul bolșevic. Nu odată, între ei, discutau și preamăreau stările de lucruri din timpul ocârmuirii românești. Din această cauză mulți elevi moldoveni au fost arestați, fiind denunțați de spionii evrei sau rusnaci.

Spionajul era ridicat în școala sovietică la rangul de principiu.

Elevii au aflat însă mai târziu despre sistemul „educativ" din aceste focare de bolșevism. Ei nu știau că între dânșii se aflau agenți ai N. K. V. D.-ului pentru a denunța

pe cei ce-și manifestau sentimentele românești.

Această neștiință i-a costat pe mulți viața.

Erau însă și dintre acei care, cu toate că știau ce-i așteaptă, totuși căutau diferite prilejuri pentru a arăta bolșevicilor că opera lor de propagare a ideilor bolnăvicioase nu prinde deloc în sufletul tinerelor vlăstare moldovenești, crescute la școala românismului.

Iată un caz specific în această privință: autoritățile comuniste au anunțat elevii să se pregătească în vederea aniversării unui eveniment însemnat din viața Uniunii Sovietice.

Un grup de circa 30 elevi, dela liceul bolșevic din Orhei, a hotărît să manifeste demonstrativ împotriva „alipirii" Basarabiei la marele colos rusesc.

Ei au hotărît să arboreze pe școală, în timpul nopții, drapelul tricolor și o svastică pe casa d-rului Coteanu, unde funcționa o instituție bolșevică.

Misiunea de a ridica stindardul românesc revenea elevului Șaptefrați Chiprian din comuna Olișcani-Orhei.

Inainte de a-și pune în aplicare planul, toți au îngenunchiat în sala de clasă unde se găseau deobiceiu și au jurat că nu vor mărturisi nimănui fapta lor.

Dar... și aici n'a lipsit Iuda din mijlocul lor.

Unul dintre ei i-a denunțat cu câteva ceasuri înainte de a arbora drapelul și toți cei ce participaseră la această acțiune românească au fost arestați imediat. Câțiva dintre ei au fost executați îndată.

Alții au fost deportați.

Inainte de a părăsi Orheiul, ne-am interesat de soarta deținuților dela închisoarea de aici. Din spusele unor locuitori, am aflat că închisoarea a fost distrusă de bolșevici în timpul retragerii. Majoritatea deținuților au fost transportați în interiorul Rusiei sau uciși în drum. Autoritățile bolșevice au încărcat de aici 22 de camioane pline de intelectuali și țărani moldoveni. Unde i-au dus, nu se știe. O parte însă, care au fost socotiți mai „periculoși", au fost împușcați pe loc. Dela Orhei am luat-o spre Curleni, iar de aci spre Bușeuca-Orhei.

Dela Bușeuca, o luăm spre satul Cuizeuca, apoi pe valea Cogălnicenilor, trecând prin Pereni, Pripiceni-Răzeși, Peceștia, Dealul Inalt, Olișcani, Sestaci, Cușmirca, Cujurești, Soloneț, iar de aici spre Soroca.

Pretutindeni pe unde am trecut, am întâlnit aceiași jale și același plânset basarabean. In drumul nostru am poposit în sate de răzeși și de mazili cu gospodării pustiite ce-ți inspirau un adânc sentiment de tristețe și melancolie. Am întâlnit gospodari cu peste 40 ha. de pământ, cari altădată aveau hambarele pline cu cereale, iar după retragerea bolșevicilor nu aveau nici pâine în casă.

Tot grâul și porumbul li-l luaseră bolșevicii, lăsându-i aproape muritori de foame. E drept însă, că unii duceau lipsă de pâine din cauză că nu aveau unde măcina, deoarece majoritatea morilor au fost distruse de bolșevici în retragere.

Dar lipsa celor necesare traiului zilnic constitue marea jale a satelor noastre. Românul basarabean însă găsește în interiorul sufletului său, destule resurse pentru a rezista multiplelor cerințe fizice. Răbdarea lui a devenit aproape proverbială. Marea tragedie

o constitue însă deslipirea lui de cei dragi și scumpi sufletului său. Bocetul mamelor basarabene pentru cei răpiți de bolșevici nu mai contenește. Aproape din fiecare casă lipsește cineva.

In timpul călătoriei noastre, când nu trecuse decât câteva zile dela alungarea vremelnicilor stăpânitori, am întâlnit foarte puțini locuitori în satele pe unde am trecut întrucât majoritatea tinerilor fusese mobili-

zaţi. Se dăduse ordin ca toţi oamenii dela 17—40 de ani, să fie încorporaţi. Mulţi au scăpat cu fuga, ascunzându-se prin vii, livezi şi păduri, de unde nu au ieşit decât la vestea intrării trupelor eliberatoare în regiunile respective.

Unii din aceştia au răbdat de foame zile şi chiar săptămâni întregi.

Un locuitor dintr'un sat din jud. Orhei, îşi improvizase chiar un modest „cămin" cu „mobilier" făcut din papură, într'o stuhărie, lângă Răut, unde a „locuit" trei săptămâni în şir.

Au fost însă şi mulţi dintre acei cari neavând timpul necesar pentru a se ascunde, sau temându-se să nu fie descoperiţi, au fost luaţi cu forţa de bolşevici şi duşi peste Nistru, unde au fost puşi să lucreze la organizarea „rezistenţei bolşevice".

Nici preoţii nu au fost scutiţi de mobilizare. Mulţi dintre cei luaţi au reuşit să se întoarcă la casele lor, fiind ajunşi în drum de trupele române şi germane.

BOLŞEVICII INTENŢIONAU SĂ RIDICE TOATĂ POPULAŢIA ROMÂNEASCĂ DIN BASARABIA

Agenţii bolşevici din Basarabia, constatând, după câteva luni de stăpânire comunistă, că potrivit criteriilor de judecată, majoritatea populaţiei de aici este înstărită, fiind alcătuită în mare parte din „culaci", cari se împotrivesc realizării „raiului" comunist, au comunicat aceasta Moscovei, care a dat dispoziţii ca 75—80 la sută din locuitorii provinciei noastre să fie deportaţi în Siberia, iar în locul lor să fie colonizaţi ruşi şi evrei.

Desigur că deportările trebuiau să se facă treptat. Cel mai mare lot de moldoveni a fost ridicat cu o săptămână înainte de isbucnirea conflictului. După lotul acesta urma să fie ridicat altul şi mai mare. Noroc însă că a început războiul şi bolşevicii nu au mai avut timp să-şi realizeze planul lor diabolic.

Foarte mulţi ţărani cu care am stat de vorbă, prin satele pe unde am trecut, ne-au declarat că au auzit dela diferiţi agenţi comunişti că dacă nu isbucnea conflictul, marea majoritate a populaţiei basarabene urma să fie ridicată şi deportată în interiorul Rusiei sau în Siberia.

La unele primării s'au găsit, după retragerea bolşevicilor, liste întregi, cuprinzând numele locuitorilor propuşi pentru deportare. Deasemenea s'au găsit zeci de lacăte ce trebuiau să servească la încuierea caselor moldovenilor ridicaţi. Cine ştie ce mai rămânea din sărmana noastră moldovenime, dacă trupele româno-germane nu ar fi trecut Prutul, înfingând cu putere drapelul tricolor şi stindardul libertăţii pe întinsele şesuri basarabene.

— Ne-am rugat în taină, un an de zile, — îmi spunea un sorocean, ca să înceapă odată războiul împotriva comunismului şi să scăpăm din iadul bolşevic. Dacă mai întârzia câteva zile, cine ştie ce s'ar mai fi ales din noi. Dar, Bunul Dumnezeu a ascultat ruga noastră şi „la plinirea vremii" ne-a eliberat din cea mai groaznică robie, pe care au cunoscut-o vreodată popoarele lumii. Cinste şi slavă vitezei noastre armate care, prin jertfa ei întregitoare de Ţară, ne-a redat viaţa, avutul şi liniştea atât de necesare sufletelor noastre", — spune la sfârşit cu lacrimi de bucurie, soroceanul nostru.

Călătoria noastră nu s'a sfârşit aici. Am călătorit, dela Soroca, prin diferite sate şi târguri de ale noastre, văzând pretutindeni numai ruine şi jale. Vor povesti odată bătrânii că în anul 1940-1941 a stăpânit în Basarabia domnia lui Stalin, care a împrăştiat pretutindeni numai durere, ură şi teroare. Ea a fost însă răsturnată la timp, de împărăţia biruitoare a lui Hristos ai cărei ostaşi au fost eroii români, căzuţi vitejeşte pentru apărarea Ţării, reîntregirea neamului şi biruinţa Crucii.

SERGIU G. ROŞCA

Numai neamurile care brăzdează cu destinul lor Istoria şi înroşesc în sângele lor viaţa, sunt acelea care ştiu să-şi dureze din credinţă temple şi din jertfe eroi.

(MAREŞAL ANTONESCU)

ALMANAHUL

Ziarelor

şi BUCOVINA

BASARABIA

1943